

Maloljetnička trudnoća - analiza arhivske građe centra za pružanje usluga u zajednici Ivana Bralić Mažuranić

Modrušan, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:443629>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Maja Modrušan

**MALOLJETNIČKA TRUDNOĆA - ANALIZA
ARHIVSKE GRAĐE CENTRA ZA PRUŽANJE USLUGA
U ZAJEDNICI IVANA BRLIĆ MAŽURANIĆ**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023. godina

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Maja Modrušan

**MALOLJETNIČKA TRUDNOĆA - ANALIZA ARHIVSKE
GRAĐE CENTRA ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI
IVANA BRLIĆ MAŽURANIĆ**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Maja Laklija

Zagreb, 2023. godina

Maloljetnička trudnoća - analiza arhivske građe centra za pružanje usluga u zajednici
Ivana Brlić Mažuranić

Sažetak:

Maloljetnička trudnoća oduvijek je bila prisutna u društvu, no ponekad zbog nemogućnosti primarnih obitelji da maloljetnoj trudnici pruže odgovarajuću skrb i sigurnost, maloljetne trudnice se smještavaju izvan obitelji, u ustanove ili udomiteljske obitelji. Ovaj rad analizira arhivsku građu Centra za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić, kako bi došao do informacija o uzrocima smještaja maloljetnih trudnica, njihova tijeka boravka u Ustanovi, kao i otpustu korisnica. Jednako tako, sagledava i prijašnja istraživanja provedena na tu temu, kao i važnost primarne obitelji i okoline u kontekstu maloljetničke trudnoće.

Ključne riječi: maloljetnička trudnoća, smještaj maloljetnih trudnica, maloljetno majčinstvo

Juvenile pregnancy - analysis of archive materials of the Community service center
Ivana Brlić Mažuranić

Abstract:

Juvenile (underaged) pregnancy has always been present in society, but sometimes due to the inability of primary families to provide appropriate care and security for underage pregnant women, underage pregnant women are placed outside the family, in institutions or foster families. This paper analyzes the archive material of the Community service center Ivana Brlić Mažuranić, in order to obtain information about the reasons for the accommodation of underage pregnant women, their course of stay in the Institution, as well as the discharge. It also looks at previous research conducted on the subject, as well as the importance of the primary family and environment in the occurrence of underage pregnancy.

Key words: underage pregnancy, accommodation of underage pregnant women, underage motherhood

Izjava o izvornosti

Ja, Maja Modrušan pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugi izvorima od onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Maja Modrušan v.r.

Datum: 24.09.2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja	4
3. Metoda	4
3.1. Uzorak	5
3.2. Postupak prikupljanja podataka	5
3.3. Postupak obrade podataka	7
4. Rezultati	7
4.1. Socio-demografska obilježja maloljetnih majki na smještaju u materinskom domu	8
4.2. Okolnosti koje su prethodile smještaju maloljetnih majke u materinski dom	9
4.3. Obilježja djeteta po porodu	13
4.4. Obilježja oca djeteta maloljetne majke	14
4.5. Obilježja kontakata maloljetne majke s ocem djeteta	16
4.6. Obilježja kontakata maloljetne majke s njezinom primarnom obitelji	17
4.7. Intervencije poduzete od strane sustava tijekom smještaja korisnice	18
4.8. Roditeljski status maloljetne majke po otpustu/izlasku iz Ustanove	20
5. Rasprava	20
6. Zaključak	26
7. Literatura	28
8. Prilog	32

1. UVOD

Maloljetnička trudnoća prisutna je u društvu od davnina. Ona se uglavnom veže uz neželjenu i neplaniranu trudnoću, a može se povezati sa činjenicom da u današnje vrijeme djevojke puno ranije poprimaju značajke odraslih osoba, ranije stječu sekundarne spolne osobine i samim time ranije seksualno sazrijevaju (Dražančić i sur., 1994).

Prema istom autoru, maloljetne trudnice se mogu podijeliti u tri skupine, ovisno o životnoj dobi, infantilne, mlađe maloljetne trudnice i starije maloljetne trudnice. Infantilne trudnice su djevojčice u dobi do 14 godina života i one su obično prvorotkinje. Mlađe maloljetne trudnice su djevojke u dobi od 15-te do 16-te godine života, dok u starije maloljetne trudnice se ubrajaju djevojke u dobi od 17-te do 18-te godine života. Gledajući u postocima porođaja, čak 91,5% maloljetnih djevojaka koje su rodile pripadaju skupini starijih maloljetnih trudnica, dok njih 8% pripada skupini mladih maloljetničkih trudnica (Dražančić i sur, 1994).

Dio maloljetnih djevojaka kada zatrudni gubi podršku okoline i obitelji te je nužno uključivanje države, odnosno Zavoda za socijalni rad kako bi se djevojkama osigurala potpora i smještaj. Zakon o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23) prepoznaje kao korisnika trudnicu ili roditelja s djetetom do godine dana života, iznimno tri godine života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život. Jednako tako uslugu organiziranog stanovanja ili smještaja u kriznoj situaciji priznaje trudnici ili roditelju s djetetom do godinu dana života koje nema osigurano stanovanje ili zbog narušenih odnosa u obitelji ne može s djetetom ostati u obitelji. Usluge se pružaju u Domovima socijalne skrbi i drugim ustanovama čiji je osnivač, Zakonom o ustanovama, država, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u okviru svoj samoupravnog djelokruga ili druga pravna ili fizička osoba ako je to posebnim zakonom izrijekom dopušteno (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19, 151/22), odnosno u državnim domovima, ne državnim domovima, u ustanovi druge pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, kao i u udomiteljskoj obitelji. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi udomiteljstvo je oblik pružanja socijalnih usluga kojima se djetetu ili odrasloj osobi osigurava smještaj u udomiteljskoj obitelji, tako da korisnici

smještaja u udomiteljskoj obitelji mogu biti i trudnicu ili roditelja s djetetom do godine dana života, iznimno tri godine života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život (NN 18/22, 46/22, 119/22, 71/23).

U Republici Hrvatskoj smještaj, odnosno organizirano stanovanje za trudnice, odnosno roditelja s djetetom do godine dana života, gdje pripadaju i maloljetne trudnice se pružaju u Centru za pružanje usluga u zajednici Klasje Osijek, Dječjem domu Maestral, Dječjem domu „Ivana Brlić Mažuranić“ Lovran, Dječjem domu Zagreb, udruzi Betlehem i Caritasovoj Kući ljubavi u Zagrebu.

Svjetska zdravstvena organizacija u svom izvješću (2020.) navodi da se godišnje u zemljama u razvoju dogodi najmanje 21 milijun nenamjernih trudnoća maloljetnica u dobi od 15 do 19 godina starosti, a od tog broja da ih 12 milijuna rodi. Istovremeno se smatra da i najmanje 777 000 djevojčica mlađih od 15 godina rodi djecu (World Health Organization, 2020.). Iz tih podataka je vidljivo da velika većina maloljetničkih trudnoća u potpunosti neplanirana, odnosno da samo polovica maloljetnih trudnica i rodi djecu..

U Republici Hrvatskoj trend rađanja maloljetnih djevojaka je u zadnjih par godina u konstantnome padu. Prema izvješću Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo 2019. godine na 1000 žena koje su rodile njih 8,9 je bilo u dobi od 15 godine života do 19 godine života. 2020. godine taj broj je bio u blagom padu te je na 1000 žena koje su rodile njih 7,6 bilo u ranije navedenoj dobi, dok ih je godinu poslije bilo 6,9. Prema zadnje dostupnom izvješću od 2021. godine, ukupno je u dobi od 15 godina života do 19 godina života rodilo 641 djevojaka, dok su njih 3 rodile u dobi manjoj od 14 godina (jedna maloljetna roditelja je imala 13, a dvije 14 godina života). Znači, ako se gledaju samo maloljetne roditelje, u dobi od 13 godina života do 17 godina života, rodilo je 178 maloljetnih djevojaka, dok je 463 djevojaka rodilo u dobi od 17 godine života do 19 godine života (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2022.). Ti podaci obuhvaćaju samo porode, dok je broj trudnoća bio daleko veći.

Iz UNDP-vog istraživanja kvalitete života u Republici Hrvatskoj i rizika socijalne isključenosti (2006, prema Stanić, 2017.), Centri za socijalnu skrb, sada Zavodi za socijalni rad, navode da su maloljetne trudnice i majke jedna od prve tri skupine kojima pomažu, dok domovi socijalne skrbi navode da maloljetne trudnice i majke čine 2,8%

njihovih korisnika, dok 2,9% korisnika čine kod ostalih pružatelja usluga socijalne skrbi (UNDP, 2006, prema Stanić, 2017.)

Nastavno na to Manlov i sur. (2011., prema Stanić 2017.) su u svome istraživanju došli do rezultata da se smještajem maloljetnih trudnica u ustanove, odnosno rođenje djece maloljetnih majki u ustanovama tri puta povećava vjerojatnost da će i sama djeca biti smještena u ustanovi, kao i da će maloljetnoj majci, odnosno roditeljima roditeljska skrb biti smanjena ili oduzeta i to za 16%, u odnosu na 10% u ostaloj populaciji (Manlove i sur. 2011., prema Stanić, 2017.).

Iz dostupnih godišnjih izvješća Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike za 2020. godinu vidljivo je da je na smještaju ukupno kroz godinu bilo 42 trudnice i/ili roditelja s djetetom do godinu dana života, od toga 13 ih je bilo smješteno u državni dom, 6 u ne državni dom, 4 kod druge pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, 10 u centrima za pružanje usluga u zajednici, a 9 u udomiteljskoj obitelji (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2020.). Godinu poslije se iz istog izvješća dobivaju podatci da se na smještaju kroz 2021. godinu nalazilo 41 trudnica i/ili roditelj s djetetom do godinu dana života i to njih 17 u državnom domu, 3 u nedržavnom domu, 10 kod druge pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi, 4 u centrima za pružanje usluga u zajednici i 7 u udomiteljskim obiteljima (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2021.).

Dječji dom „Ivana Brlić Mažuranić“ Lovran, sada Centar za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić je do 2022. usluge pružao u obliku smještaja, gdje su maloljetne trudnice i majke imale 24-satni nadzor nad skrbi o sebi djetetu, dok od 2022. pruža isključivo usluga organiziranog stanovanja uz povremenu podršku, a sve s ciljem osamostaljivanja i jačanja majki i njihovih kompetencija, kako bi nakon izlaska iz ustanove mogle što bolje i obuhvatnije brinuti o svome djetetu. Ovaj rad se bavi arhivskom građom spisa maloljetnih trudnica/majki kojima je priznata usluge smještaja u Dječjem domu „Ivana Brlić Mažuranić“ Lovran u razdoblju od 2000. do 2023. godine. Baviti će se analizom okolnosti smještaja maloljetnih trudnica i majki, njihovim socio-demografskih obilježja, tijekom boravka, kontaktima s članovima primarnih obitelji tijekom smještaja, kao i očevima djece, poduzetim intervencijama

od strane Doma, kao i podacima koji postoje u dokumentaciji nakon što su korisnice napustile Dom.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Cilj ovog istraživanja je analizirati socio-demografska obilježja maloljetnih trudnica na smještaju u materinskom domu, okolnosti koje su prethodile smještaju u materinski dom, odnosu s primarnom obitelji majke te ocem djeteta tijekom smještaja i okolnostima izlaska iz ustanove.

Sukladno cilju, istraživačka pitanja su sljedeća:

1. Koja su socio-demografska obilježja maloljetnih majki na smještaju u materinskom domu?
2. Koje su okolnosti prethodile smještaju maloljetne majke u materinski dom?
3. Obilježja i status djeteta po porodu?
4. Koja su obilježja oca djeteta maloljetne majke (ukoliko je poznat)?
5. Koja su obilježja kontakta maloljetne majke s ocem djeteta?
6. Koja su obilježja kontakta maloljetne majke s njezinom obitelji?
7. Koje su intervencije poduzete od strane sustava tijekom smještaja korisnice?
8. Koji je roditeljski status maloljetne majke po otpustu/ izlaska iz ustanove?

3. METODA ISTRAŽIVANJA

U radu je korištena metoda kvalitativnog istraživanja, analiza dokumentacije, tj. arhivske građe Dječjeg doma „Ivana Brlić Mažuranić“ Lovran, sada Centra za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić u periodu od 2000. do 2023. godine. Korišteni su podaci iz dosjea maloljetnih majki koje su u tome periodu kao korisnice usluge smještaja boravile u Domu.

3.1.Uzorak

Populaciju istraživanja dokumentacije predstavljali su svi dosjei maloljetnih trudnica i majki koje su u Domu boravile od 2000. do 2023. godine. Analizom je obuhvaćena cijela populacija maloljetnih majki u tom periodu. To je bilo moguće zbog malog broja korisnica, odnosno malog ukupnog broja dosjea. Analizirano je ukupno 11 dosjea maloljetnih trudnica s time da je prva maloljetna trudnica u promatranom razdoblju smještena tek 2006. godine. Razlog tome je da ovaj Dom od 2000. godine koja se uzela kao početak istraživanja, pa do 2006. godine nije imala smještenu ni jednu maloljetnu trudnicu ili majku, iako je usluga smještaja za trudnice i roditelje s djetetom do godinu dana života postojala, odnosno ista postoji od 1920. godine.

Najmlađa maloljetna trudnica je na dan smještaja imala 14 godina i 7 mjeseci, a najstarija maloljetna trudnica je imala 17 godina i 3 mjeseca. Pri izlasku iz Doma najmlađa korisnica ujedno je imala i najnižu dob pri otpustu, također 14 godina i 7 mjeseci te je u Domu provela i najmanje vremena – manje od mjesec dana. Najduži smještaj trajao je 15 mjeseci, a najstarija korisnica pri otpustu imala je 18 godina.

Prosječno vrijeme trajanja smještaja sudionica istraživanja je 8,2 mjeseca, dok je standardna devijacija 6,14. Od 11 korisnica devet njih nije imalo niti jedan bijeg iz ustanove tijekom smještaja. Korisnica s jednim iskustvom bijega tijekom smještaja je pobjegla u obitelj oca djeteta, dok je druga korisnica pobjegla nekoliko puta. Ona je također i ranije bježala prvo iz obitelji, a onda i iz odgojnog doma, zbog čega joj je na kraju izrečena odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod. Ista ta korisnica je nakon početne prilagodbe na smještaj prestala odlaziti u bjegove te se pridržavala svih pravila i kućnog reda Doma.

3.2.Postupak prikupljanja podataka

Istraživanje sam provela u Dječjem domu „Ivana Brlić Mažuranić“ Lovran u periodu od 11.06.2023. godine do 11.08.2023. godine. Za istraživanje sam tražila i dobila

dozvolu ravnateljice Dječjeg doma „Ivana Brlić Mažuranić“ Lovran, gđe. Suzane Mravinac, obzirom sam se za potrebe istraživanja služila arhivskog građom navedenog Dječjeg doma.

Istraživanje sam provela samostalno koristeći za svrhu istraživanja osmišljeni predložak s pitanjima, a koji sam izradila uz pomoć i podršku mentorice. Plan analize, tj. lista s 19 otvorenih pomoću koje su identificirane i evidentirane bitne činjenice za istraživanje, a sastojao se od socio-demografskih pitanja i pitanja koja su se ticala samoga predmeta istraživanja. Pitanja koja su postavljena u istraživanju se odnose na dob korisnice prilikom smještaja, godinu smještaja, obrazovni status korisnice, broj trudnoća, da li korisnica pripada manjinskoj skupini, smještaj korisnice prije smještaja u ustanovu (u obitelji, udomiteljskoj obitelji, drugoj ustanovi..), informacije o primarnoj obitelji, status novorođenog djeteta, da li je korisnica samohrana majka ili ima partnera, da li je novorođenom djetetu priznato očinstvo, dob oca novorođenoj djeteta ukoliko je očinstvo priznato, kontakti korisnice s primarnom obitelji, kao i ocem djeteta, intervencije sustava tijekom smještaja korisnice, otpust korisnice (s ili bez djeteta), dob korisnice pri otpustu, bjegovi korisnice za vrijeme trajanja smještaja, informacije o korisnici nakon smještaja i da li je korisnica dala pristanak za posvojenje djeteta sukladno članku Obiteljskog zakona i sl. (Vidi prilog 1)

Uvidom u Matičnu knjigu Doma sam izdvojila maloljetne trudnice i majke koje su u navedenom periodu boravile u Domu. Nakon toga sam iz arhive Doma uzela njihove dosjee te sam u njima tražila dijelove teksta koji odgovaraju unaprijed definiranim kategorijama. Nakon kategoriziranja, provela sam kodiranje, odnosno za svaku kategoriju odredila sam vrstu odgovora (tako npr. kategorija Intervencije sustava za vrijeme smještaja majke ima kodove: obrazovanje, pravna pomoć, pomoć oko ostvarivanja financijskih prava te psihološka pomoć i edukacija). Pri istraživanju vodilo se računa o etičkim aspektima.

3.3. Postupak obrade podataka

U ovom kvalitativnom istraživanju provesti će se sadržajna analiza dokumentacije, te su prikupljeni podaci kvantificirani. Iz dosjea korisnica analizirani su svi relevantni dokumenti za istraživanje, socijalne anamneze, polugodišnja izvješća o korisnicama, rješenje o priznavanju prava na uslugu, rješenje o prekidu prava na uslugu, kao i ostala korespondencija s nadležnim centrima i sudovima.

Pri analizi podataka, korištena je samo najniža razina kvantitativne obrade podataka i to u slučaju određivanja trajanja smještaja korisnica i razlike u godinama između oca i maloljetne majke djeteta. Sve su ostale varijable kategorijalne. U nekoliko slučajeva su dihotomne (npr. u kategoriji Prisutnost oca otac ili je prisutan ili nije, odnosno maloljetnica je samohrana majka), u nekima jedna kategorija ima više kodova, dok u nekim slučajevima uopće nema (npr. svim korisnicama u istraživanju ovo je bila prva trudnoća). Stoga su podaci prezentirani opisno i navedeno je koliko se puta pojavljuje koji odgovor, a vrijednost istraživanja očituje se u opisu slučajeva, ukazivanju na specifičnosti pojedinih korisnica te prvenstveno njihove okoline i usporedbi rezultata ovog i sličnih istraživanja.

4. REZULTATI

Rezultati istraživanja bit će prikazani kroz nekoliko podnaslova:

- (1) Socio-demografska obilježja maloljetnih majki na smještaju u materinskom domu
- (2) Okolnosti koje su prethodile smještaju maloljetne majke u materinski doma
- (3) Obilježja i status djeteta po porodu
- (4) Obilježja oca djeteta maloljetne majke (ukoliko je poznat)
- (5) Obilježja kontakta maloljetne majke s ocem djeteta
- (6) Obilježja kontakta maloljetne majke s njezinom obitelji
- (7) Poduzete intervencije od strane sustava tijekom smještaja korisnice
- (8) Status maloljetne majke po otpustu/ izlaska iz ustanove

4.1. Socio-demografska obilježja maloljetnih majki na smještaju u materinskom domu

Najmlađa korisnica smještena je kada je bila u dobi od 14 godina i 7 mjeseci, dok je najstarija imala 17 godina i 3 mjeseca. Najmlađa korisnica ujedno je imala i najnižu dob pri otpustu, također 14 godina i 7 mjeseci te je u Domu provela i najmanje vremena – manje od mjesec dana. Najduži smještaj trajao je 15 mjeseci, a najstarija korisnica pri otpustu imala je 18 godina. Prosječna dob korisnica pri smještaju je bila 16,12, a standardna devijacija 0,85, dok je prosječna dob korisnica pri otpustu iznosila 16,69 godina, a standardna devijacija 1,11.

Tablica 4.1. Obrazovni status maloljetnih trudnica pri smještaju u Ustanovu (N=11)

Upisani razred	Broj korisnica
7. razred osnovne škole	1
1. razred srednje škole	3
2. razred srednje škole	4
3. razred srednje škole	1
Izvan obrazovnog sustava	2

Kako je vidljivo iz Tablice 4.1., obrazovni status korisnica u trenutku smještaja uglavnom je bio u skladu s dobi djevojaka te je varirao od 7. razreda osnovne škole do 3. razreda srednje škole, uz iznimku djevojke koja je sa 17 godina polazila prvi razred srednje škole i djevojčicu koja je već sa 14 godina i 7 mjeseci bila izvan obrazovnog sustava. Izvan sustava također je bila i jedna djevojka stara 16 godina i 5 mjeseci. Znači od 11 korisnica, njih 9 je bilo u sustavu školovanja (redovnom ili izvanrednom), dok 2 nisu bile u sustavu školovanja. Jedna zato što nikada nije ni bila uključena u sustav školovanja, a jedna je svojevremeno isti napustila.

Tablica 4.2. Pripadnost maloljetnih trudnica manjinskim skupinama (N=11)

Skupina	Broj korisnica
Većinska skupina	7
Romska nacionalna manjina	2
Muslimanska vjerska manjina	2

Iz Tablice 4.2., vidljivo je da je 7 korisnica bilo pripadnicama većinske skupine, dok su po 2 korisnice bile pripadnice romske nacionalne manjine i muslimanske vjerske manjine.

4.2. Okolnosti koje su prethodile smještaju maloljetne majke u materinski dom

Prije prijema na materinski odjel Dječjeg doma tri su korisnice bile u odgojnom domu, a jedna u dječjem domu. Ostale su bile u obiteljima, no obitelji su često bile nepotpune ili u riziku s izrečenim mjerama obiteljsko pravne zaštite. Više je korisnica, prije smještaja imalo probleme u ponašanju (npr. bijeg od kuće, krađa, tučnjava), a neke su bile i na psihijatrijskom liječenju.

Tablica 4.3. Smještaj maloljetnih trudnica prije smještaja u Ustanovu (N=11)

Vrsta smještaja	Broj korisnica
U primarnoj obitelji	6
U obitelji tete	1
U odgojnom domu	3
U dječjem domu	1

Tablica 4.4. Bračni status roditelja korisnice (N=11)

Vrsta bračne zajednice	Broj korisnica
Bračna zajednica	4
Izvanbračna zajednica	4
Samohrana majka (očinstvo nije upisano)	2
Nema podataka	1

Iz Tablica 4.4. i 4.5., je vidljivo da iako se radi o kvalitativnoj analizi i nije moguće govoriti o uzročno-posljedičnim vezama, teško je ne uočiti da se u pravilu radilo o bračnim ili izvanbračnim zajednicama roditelja korisnica koje su razvedene, odnosno prekinute i/ili je jedan od roditelja umro prije punoljetnosti korisnice. U jednom od slučajeva nedostaje socijalna anamneza te podaci stoga nisu poznati, dok se u podacima za drugu obitelj navodi da je korisnica rođena u zajednici roditelja, ali se radi o romskoj obitelji koja je dopustila, u skladu sa svojim običajima, da se djevojčica „uda“ za punoljetnu osobu te da se preseli iz države gdje je do tada živjela, u Hrvatsku.

Tablica 4.5. Struktura primarne obitelji korisnice (N=11)

Struktura	Broj korisnica
Nepotpuna – razvod ili prekid izvanbračne zajednice	3
Nepotpuna – nije priznato očinstvo	2
Nepotpuna – odvojen život roditelja	1
Nepotpuna – smrt oca	1
Nepotpuna – razvod ili prekid izvanbračne zajednice + smrt oboje roditelja	1
Nepotpuna – razvod ili prekid izvanbračne zajednice + smrt majke	1
Potpuna obitelj	1
Nema podataka	1

U ovoj su populaciji česta seljenja od jednog člana obitelji k drugome te općenito postoji nestabilnost u obiteljskom životu. U jednom od slučajeva korisnica je rođena u izvanbračnoj zajednici roditelja gdje je majka bila ovisnica o heroinu, a otac je preminuo kada djevojčica nije napunila niti godinu dana. Majka kasnije ulazi u novi brak, a kada ponovno ulazi u ovisnost, djecu na čuvanje i odgoj povjerava svojim roditeljima. Zbog problema u ponašanju baka ih vraća majci i očuhu.

U drugom slučaju korisnica je rođena u braku roditelja, no brak je razveden kada je ona imala tri godine. Nakon toga majka je imala još dvije izvanbračne zajednice, a otac jedan brak, ali je preminuo kada je djevojčica bila stara 8 godina. Korisnica je izdvojena iz obitelji i povjerena na odgoj i čuvanje dječjem domu, a nakon opservacije povjerena je jednoj svojoj sestri, nakon čega odlazi kod druge sestre. Na kraju je smještena u dom za odgoj, ali je zbog trudnoće izmještena u Centar za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić. U tom je slučaju otac i tijekom trajanja braka s majkom korisnice bio nezainteresiran za obitelj te je kasnije osuđen na kaznu zatvora zbog kaznenog djela zlostavljanja i zanemarivanja. U sljedećem slučaju nakon prekida izvanbračne zajednice roditelja otac nije doprinio za uzdržavanje te je obitelj slabijih socioekonomskih prilika iako je majka zaposlena.

Jednoj korisnici otac je naknadno priznao očinstvo, jednoj nije to učinio nikada, dok je u jednom slučaju otac nepoznat. Korisnica čiji je otac naknadno priznao očinstvo imala je krajnje nestabilan život.

Ona je rođena u izvanbračnoj zajednici roditelja, no kada je otac i priznao očinstvo, o djetetu nije skrbio te je kasnije lišen roditeljske skrbi. Djevojčica je do svoje 3. godine živjela s bakom po majci, kada odlazi u inozemstvo živjeti s majkom i njezinim novim suprugom. U braku majke i očuha rođeno je još jedno dijete (djevojčin brat). Njezina je majka preminula, pa je djevojčica nastavila živjeti s očuhom i bratom. Pet godina kasnije po nju dolazi teta te je odvodi u Hrvatsku. U tom kućanstvu korisnica živi s tetom, njezinom kćeri, bakom i djedom po majci. Nakon saznanja o trudnoći smještena je u Centar za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić. Planirano je da se nakon poroda vrati k teti, no to je realizirano još za vrijeme trudnoće.

Još su dvije korisnice rođene u bračnoj zajednici roditelja koja je razvedena, s tim da je razlog jednog razvoda bilo nasilje od strane oca. Druga korisnica izjavila je da je i

u njezinoj obitelji bilo nasilja, ali od strane njezine majke prema njoj. Korisnica čiji su se roditelji razveli zbog nasilja također je izjavila da je postojalo nasilje, i to seksualno, u kućanstvu u kojem je kasnije živjela. Konkretno, ona je po razvodu roditelja živjela s majkom koja je stupila u novu izvanbračnu zajednicu, s muškarcem koji je imao dvoje djece. Djevojčica je željela živjeti kod oca, ali je on nije mogao primiti jer je zbog posla bio odsutan po nekoliko dana. Kada se saznalo za trudnoću, korisnica je izjavila da je silovana od strane jednog od sinova majčina tadašnjeg izvanbračnog supruga.

U jednom slučaju roditelji korisnice nisu razvedeni, ali ne žive zajedno. I u tom slučaju, kao i u više drugih, korisničina majka ima djecu s više muškaraca, odnosno konkretno ona ima s dvojicom, dok u zadnjem slučaju koji će biti prezentiran majka korisnice ima djecu s tri različita partnera. Kako ta korisnica ima nepoznato očinstvo, na početku svog života bila je s majkom koja je zasnovala novu izvanbračnu zajednicu. Majka je prvo napustila partnera te je pri tom korisnicu, kao i njihovo dvoje djece, ostavila partneru, da bi se kasnije vratila po nju. Kada je zasnovala novu izvanbračnu zajednicu, korisnicu je ponovno vratila prijašnjem očuhu pa joj je kasnije oduzeto pravo na život s istom, te je djevojčica povjerena očuhu.

Gledajući ukupnost situacija i odnosa u primarnim obiteljima korisnica Centra za pružanje usluga u zajednici, iz podataka je vidljivo da je nestabilnost jedna od glavnih karakteristika kako odnosa u primarnim obiteljima, tako i mjesta stanovanja korisnica tijekom cijelog njihovog djetinjstva. Njihovi su roditelji uglavnom imali više brakova ili izvanbračnih zajednica te su imali djecu s više različitih partnera, odnosno partnerica. Korisnice su nerijetko bile pogođene i gubitkom roditelja zbog njihove smrti. U nekoliko slučajeva bilo je prisutno i nasilje u obitelji, a u jednom i ovisnost o teškim drogama. Ako postoje podaci o socioekonomskom statusu roditelja, onda se spominju niski prihodi i neadekvatni stambeni uvjeti, a u više obitelji su i izricane mjere za zaštitu djece, od onih blažih pa sve do lišenja roditeljske skrbi.

4.3. Obilježja djeteta pri porodu

Iz navedenih tablica je vidljivo da su tri korisnice izašle su iz Doma prije poroda te o zdravstvenom statusu novorođenčadi nema informacija.

Tablica 4.6. Zdravstveni status novorođenčeta (N=11)

Status novorođenčeta	Broj novorođenčeta
Zdravo novorođenče	8
Nema podataka (odlazak korisnice prije poroda)	3

Tablica 4.7. Pristanak majke na posvojenje sukladno Obiteljskom zakonu (N=11)

Vrsta pristanka	Broj pristanaka
Nema pristanka na posvojenje	10
Nema podataka	1

Jedno od analiziranih pitanja u ovom istraživanju je jesu li korisnice dale svoj pristanak na posvojenje djeteta sukladno Obiteljskom zakonu (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23), koji definira posvojenje kao poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Tim postupkom posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb. Da bi dijete moglo biti posvojeno, nužan je pristanak djetetovih roditelja, a članak 183. Obiteljskog zakona navodi da se dijete maloljetnih roditelja ne može posvojiti. Odnosno dijete se može posvojiti iznimno nakon godinu dana života i to samo ako roditelji, bake i djedovi ili bliža rodbina nema mogućnost preuzeti dijete na skrb (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23). Iz Tablice 4.7., vidljivo je da taj podatak za jednu korisnicu nije poznat (obzirom se još nalazi na smještaju), dok je odgovor kod svih drugih korisnica negativan.

Tablica 4.8. Status djeteta nakon izlaska korisnice (majke) iz Ustanove (N=11)

Status djeteta	Broj djece
Novorođenče živi s oba roditelja	4
Novorođenče živi s majkom i obitelji po majci	3
Novorođenče živi s majkom	3
Novorođenče i majka su još u Ustanovi	1

Prema dobivenim podacima niti jedno dijete nije smješteno izvan obitelji, no razlika je u tome što su neka djeca ostala s oba roditelja koji sami brinu o njima, dok su druga djeca ostala samo s majkama i žive u njihovoj primarnoj obitelji. Treća skupina živi s majkom i ocem u očevoj primarnoj obitelji. U jednom se slučaju korisnica, zajedno s djetetom, vratila svojoj majci, kojoj je tada određena mjera nadzora nad roditeljskom skrbi. Otac djeteta, kako stoji u dokumentaciji, više nije želio biti u vezi s djevojkom jer se ona vratila majci, a on ju je uvjetovao da ako to učini, više neće biti zajedno.

4.4.Neka obilježja oca djeteta maloljetne majke

Idući rezultati istraživanja će pokazati koliko su i na koji način očevi bili uključeni u život novorođenčadi te da li su priznali očinstvo djeci maloljetnih majki. Jednako tako biti će prikazani razlozi ne priznavanja očinstva djeci maloljetnih majki, kao i razlozi naknadnog priznavanja.

Tablica 4.9. Priznavanje očinstva (N=11)

Vrsta priznavanja	N
Nije priznato očinstvo	6
Priznato očinstvo	2
Naknadno priznato očinstvo	2

Nema podataka	1
---------------	---

Tablica 4.10. Sudjelovanje oca u životu novorođenčeta (N=11)

Struktura obitelji djeteta	N
Majka i otac	7
Samohrana majka	4

Iz Tablice 4.9., vidljivo je da očevi, većinom, (u šest slučajeva) nisu priznali očinstvo. Dvojica su priznali očinstvo odmah, a dvojica naknadno (jedan nakon svoje punoljetnosti, drugi nakon što je majka napunila 18 godina). U jednom slučaju nema informacija o očinstvu. Tamo gdje su očevi poznati, razmatrana je i njihova dob. Podaci pokazuju da su očevi bili stari između 17 i 22 godine. Aritmetička sredina dobi očeva je 20,4, a standardna devijacija 2,07. Uspoređujući informacije o starosti majki i očeva, dolazi se do podatka da je najveća razlika u godinama između majke i oca gotovo 7 godina i ona se pojavljuje kod najmlađe korisnice. U svima slučajevima očevi su barem minimalno stariji od majki (najmanja razlika je nekoliko mjeseci). Dio očeva je prema dostupnim informacija priznao očinstvo naknadno, odnosno nakon izlaska korisnica sa skrbi.

U slučaju nepriznavanja očinstva, dio nije priznat iz objektivnih razloga, jer je su otac ili majka djeteta u tome trenu bili maloljetni te je bilo nužno da se utvrdi njihova sposobnost da priznaju očinstvo, obzirom na dob. Sukladno Obiteljskom zakon (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23), očinstvo mogu priznati punoljetna osoba (neovisno o poslovnoj sposobnosti), kao i maloljetna osoba. Kod maloljetnih osoba za priznavanje očinstva nužno je da je maloljetnik sposoban shvatiti značenje i pravne posljedice priznavanja i daje stariji od 16 godina života. Za maloljetnike mlađe od 16 godina života, potrebna je suglasnost njihovog zakonskog zastupnika, kako bi mogli priznati očinstvo (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23). Jednako tako u četiri slučaja, očevi uopće nisu priznali očinstvo iz razloga što maloljetna trudnica, odnosno majka nije željela imenovati oca djeteta.

Što se tiče prisutnosti očeva u životu djece, tijekom smještaja maloljetne majke i djeteta, kao i nakon izlaska, iz Tablice 4.10., vidljivo je da su manji broj korisnica (njih četiri) samohrane majke, dok većina njih ima partnera. U jednom slučaju korisnica ima partnera, ali je s njim u učestalom sukobu te je otac djeteta imao izrečenu zabranu prilaska.

4.5. Obilježja kontakta maloljetne majke s ocem djeteta tijekom smještaja

Rezultati istraživanja ukazuju na obim u kojem su očevi djece maloljetnih majki, kontaktirali s maloljetnim majkama tijekom trajanja usluge njenog smještaja.

Tablica 4.11. Kontakti oca djeteta s maloljetnom trudnicom/majkom (N=11)

Vrsta kontakta	Broj maloljetnih trudnica/majki
Redoviti kontakti	4
Nema kontakata	4
Povremeni kontakti	3

Nastavno na Tablicu 4.11., o kontaktima očeva i majki, odnosno korisnica, može se reći da je jednak broj onih koji su s majkama kontaktirali svakodnevno, kao i onih koji s njima nisu komunicirali uopće. U tri slučaja kontakti su povremeni, odnosno očevi su zvali i raspitivali se za dijete i dolazili u posjetu, ali povremeno, za razliku od očeva koji su svakodnevno kontaktirali s majkama. Povremeni kontakti su bili u rasponu od par puta tjedno do par puta tijekom mjeseca i to većinom telefonskim putem. Korisnica koja se kasnije vratila majci i zato prekinula vezu s ocem djeteta tijekom smještaja za oca je nadležnom CZSS-u rekla da se oni viđaju svakodnevno, iako je iz evidencije Centra vidljivo da je isti samo jednom pristupio u Dom te mu je objašnjeno da za kontakte treba pribaviti suglasnost Centra za socijalnu skrb, sada Hrvatskog zavoda za socijalni rad.

4.6. Obilježja kontakata maloljetne majke s njezinom primarnom obitelji

Osim što se istraživanje bavilo obilježjima kontakata maloljetnih majki s očevima djece tijekom trajanja smještaja, jednako tako se bavilo i istraživanjem obilježja kontakata maloljetnih majki s članovima primarne obitelji, načinom ostvarivanja i učestalošću tih kontakata.

Tablica 4.12. Način ostvarivanja kontakata korisnice i primarne obitelji (N=11)

Vrsta kontakata	Broj korisnica
Uživo i telefonski	4
Samo telefonski	3
Bez kontakta	1
Nema podataka (kontakti su ostvarivani, ali nije navedeno kako)	3

Tablica 4.13. Učestalost ostvarivanja osobnih kontakata (N=11)

Učestalost kontakata	Broj korisnica
Redoviti kontakti	5
Povremeni kontakti	2
Nema kontakata	1
Nema podataka (kontakti su ostvarivani, ali nije navedeno koliko često)	3

Tablica 4.14. Članovi obitelji s kojima su kontakti ostvarivani (N=11)

Član obitelji	Frekvencija kontakta
Majka	7

Otac	3
Sestra	2
Teta	1
Očuh	1

Iz gore navedenih Tablica 4.12., 4.13. i 4.14. i podataka koji se odnose na kontakte korisnica s primarnom obitelji vidljivo je da su gotovo sve korisnice imale barem povremen, ako ne i svakodnevno, kontakt s nekim od članova obitelji. Ako su imale živuće majke, onda su kontakti obično bili s njima, u drugim slučajevima to su bili otac, sestra ili očuh. Neke su korisnice osim u telefonskom kontaktu, s obiteljima bile i u kontaktu uživo, odnosno posjećivale su ih. Npr. jedna je korisnica svakodnevno s djetetom odlazila kod svoje majke nakon što je majka kupila stan. Kod korisnice koja je u Centru bila najkraće, nema informacija o kontaktima, ali je korisnica po izlasku iz doma ponovno otišla živjeti k teti, gdje je bila i ranije.

4.7. Intervencije poduzete od strane sustava tijekom smještaja korisnice

Iz rezultata će se vidjeti da li je maloljetnim trudnicama, odnosno majkama na smještaju bila potrebna pomoć, na koji način i koliko često, za vrijeme dok su bile smještene u Ustanovi.

Tablica 4.15. Vrste intervencija za vrijeme smještaja (N=11)

Vrsta intervencije	N
Intervencije vezane za obrazovanje (uključenje u veleučilište, pomoć u učenju)	4
Pomoć pri dobivanju dozvole za sklapanje braka prije punoljetnosti	2
Pomoć pri stjecanju roditeljskih vještina	2
Ishođenje odgode izvršavanja kazne zatvora	1

Pomoć pri ostvarivanju prava na porodiljnu naknadu	1
Osnaživanje	1
Nije bilo intervencija	3

Iako je duljina trajanja smještaja korisnica spomenuta u prvom dijelu analize, vrijedi je spomenuti i u ovom kontekstu jer je podjednako važna u navođenju intervencija koje jesu, odnosno nisu mogle biti provedene zbog vremena koje su maloljetne trudnice i majke provele u Centru. Tako je iz Tablice 4.15. vidljivo da u tri slučaja nema informacija da su bile provedene ikakve intervencije, a razlog tome potrebno je tražiti u kratkom razdoblju smještaja – najviše do dva mjeseca. Ako intervencije sustava tijekom smještaja majki u Domu svrstamo u nekoliko većih kategorija, možemo govoriti o intervencijama u području obrazovanja, pravne pomoći, pomoći oko ostvarivanja financijskih prava te o psihološkoj pomoći i edukacijama. Najveći broj intervencija odnosio se na osnaživanje i pomoć u obrazovanju djevojaka, no dio djevojaka bio je u otporu te bi od školovanja na kraju odustale. Provođitelj intervencija u svim slučajevima je bila ustanova gdje su djevojke bile smještene, ali ipak, za provođenje određenih intervencija bila je neophodna pomoć i suradnja s drugim dionicima (školom pri nastavku obrazovanja, Zavodom za socijalni rad pri traženju dozvole za sklapanje braka prije punoljetnosti, kao i Zavodima za mirovinsko i zdravstveno osiguranje radi ostvarivanja porodiljnih naknada i dječjeg doplatka)

U jednom slučaju tražena je odgoda odgojnog zavoda, a u dva slučaja stjecanje poslovne sposobnosti prije punoljetnosti, odnosno dozvola za sklapanje braka. Jednoj je korisnici pružena pomoć da dobije porodiljnu naknadu, dok se psihološka pomoć i edukacija odnosi na osnaživanje korisnica te stjecanje roditeljskih vještina.

4.8. Roditeljski status maloljetne majke po otpustu/ izlaska iz ustanove

Kao što će biti vidljivo u idućoj Tablici, sve korisnice koje su rodile, iz Doma su izašle zajedno s djecom, dok su tri otišle još za vrijeme trajanja trudnoće.

Tablica 4.16. Otpust djeteta (N=11)

Vrsta otpusta djeteta	Broj djece
Otpust korisnice s djetetom	7
Otpust korisnice još za vrijeme trudnoće	3
Korisnica je i dalje na smještaju	1

Tablica 4.16., pokazuje da su sve korisnice koje su rodile, iz Doma izašle zajedno s djecom, dok su tri otišle još za vrijeme trajanja trudnoće. Jedna korisnica i dalje je smještena u Domu. Od svih djevojaka koje su izašle iz Doma nakon poroda, svaka ima drugačiju priču o izlasku. Jedna je otpuštena na izdržavanje odgojne mjere, druga se vratila u inozemstvo svojoj primarnoj obitelji, dok su neke ostale u Hrvatskoj u svojoj primarnoj obitelji. Dvije korisnice su stekle poslovnu sposobnost prije punoljetnosti te su otišle, zajedno s djecom, živjeti kod oca djeteta. Jedna od njih Dom je napustila na sam dan sklapanja bračne zajednice s ocem djeteta, a prema kasnijim informacijama, u braku je rođeno još jedno dijete. U jednoj je situaciji korisnica otpuštena k svojoj majci, te je ona preuzela skrbništvo nad unukom.

5. RASPRAVA

Uvidom u dobivene rezultate provedenog istraživanja, može se reći da rezultati uglavnom ne odudaraju od prije provedenih istraživanja, poput onog od Coleya i Chase-Landsdale (1998., prema Coyne i D`Onofrio 2013.), Fergussona i Woodwarda (1999., prema Coyne i D`Onofrio 2013.), Hockadaya i suradnika (2000.), Maerskya i Reynoldsa (2007.) i drugih o kojima će biti riječi u daljnjem tekstu. Istraživanja govore da su maloljetne trudnice zaista u većem riziku od ostatka populacije u smislu

redovnog ne završavanja obrazovanja i/ili u potpunosti odustajanja od njega, da uglavnom dolaze iz obitelji u kojima su već i ranije bili izraženi rizični čimbenici (nepotpune obitelji, obitelji kojima su ranije izricane mjere obiteljsko-pravne zaštite, kao i obitelji niskog socio-ekonomskog statusa).

Upravo to su i rezultati dobiveni ovime istraživanjem, gdje se pokazalo da su sve maloljetne trudnice koje su bile na smještaju potekle iz obitelji koje su bile u riziku, odnosno iz obitelji u kojima su prije smještaja izricane mjere obiteljsko-pravne zaštite nadležnih Zavoda za socijalni rad. Jednako tako radi se o obiteljima koje u većini slučajeva nisu bile potpune i koje su obilježene razdvajanjem roditeljima i/ili obitelji gdje je majka imala više partnera.

Fergusson i Woodward (1999., prema Coyne i D'Onofrio 2013.), definirali su adolescenciju kao prijelazni period koji je obilježen socijalnim, psihičkim i biološkim promjenama. Porod u adolescentnoj dobi se sam po sebi sukobljava s normalnim razvojnim procesom maloljetnih djevojaka (Fergusson i Woodward (1999., prema Coyne i D'Onofrio 2013.)), te se iz tog razloga maloljetnička trudnoća i majčinstvo učestalo vežu uz pojavu brojnih socijalnih rizika. Maloljetne trudnice i majke imaju veći rizik od socijalne isključenosti, izoliranosti, poteškoća u školovanju, kao i narušenih obiteljskih odnosa (Bojić i sur., 2010.).

Nastavno na to i UNICEF (2014.) u svojem dokumentu „Ending child marriage“ navodi da je maloljetnička trudnoća globalan problem, ali da je veća vjerojatnost da će do nje doći u zajednicama koje su u riziku, odnosno koje su obilježene siromaštvom, nedostatkom zaposlenja, kao i nedovoljnim obrazovanjem stanovništva. Polazeći od toga, može se zaključiti da su maloljetne trudnice i majke u puno većem riziku od siromaštva i nedostatnog obrazovanja od ostatka svoje populacije. Zbog novih životnih okolnosti, maloljetnim trudnicama i majkama je teže završiti školsko obrazovanje, jer je većina njih spriječena redovno polaziti nastavu. Sama ta činjenica posljedično dovodi i do socijalne isključenosti i izolacije, jer više nisu aktivni članovi svojih okolina, posvećuju se odgoju i brizi za dijete i samim time gube bliske kontakte i veze koje su imale prije pojave trudnoće. Njihovi interesi se počinju razlikovati od interesa njihovih vršnjaka. Obzirom da dijete donosi novu dinamiku i promjene u svakoj obitelji, čak i kod odraslih i zrelih ljudi, trudnoća i rođenje djeteta u obitelji maloljetnice učestalo dovodi do narušavanja obiteljskih odnosa.

Uvidom u temu i istraživanjima koja će se u daljnjem tekstu prikazivati, vidljivo je da većina maloljetnih trudnica i majki sudionica ovog istraživanja dolazi iz okolina gdje su uvjeti za život obilježeni kako siromaštvom, lošim odnosima u biološkim obiteljima, tako i nedostatkom socijalne podrške, a sve te komponente su nužne za zdrav, normalan i siguran razvoj i odrastanje djece i mladih.

Mnoštvo je individualnih, obiteljskih i okolinskih faktora koji imaju utjecaj na život maloljetnih djevojaka, a djevojke s nižim školskim uspjehom koje odrastaju u siromašnim i/ili jednoroditeljskim obiteljima su u većem riziku da bi maloljetne mogle ostati trudne (Coley i Chase-Landsdale, 1998. prema Coyne i D'Onofrio, 2013.) To potvrđuje i istraživanje koje su proveli Mersky i Reynolds (2007.), a koje se bavilo utjecajem loših socio-ekonomskih prilika te nedovoljnom razinom obrazovanja majki maloljetnih djevojaka na rizik pojave maloljetničke trudnoće kod istih. U istraživanju su došli do rezultata da se maloljetnička trudnoća češće javljala kod maloljetnica čije majke nisu završile osnovnu školu te su obitelji koristile socijalne potpore države za život; odnosno povezali su da su školski uspjeh majke maloljetne djevojke i socioekonomske obiteljske prilike povezani s pojavom maloljetničke trudnoće (Mersky i Reynolds, 2007.). Njihovo istraživanje je dokazalo da postoji povećani rizik za maloljetničku trudnoću kod maloljetnica koje odrastaju u lošim socio-ekonomskim prilikama u obiteljima u kojima su roditelji, odnosno majke nižeg obrazovnog statusa. Posljedično to može dovesti do toga da i same maloljetne trudnice i majke nastave „začarani krug“, obzirom su i same tako odrasle, što se može povezati i s ranije spomenutim člankom Coleya i Chase-Landsdalea (1998., prema Coyne i D'Onofrio, 2013.).

Istraživanja koja su proveli Hockaday i suradnici (2000.), kao i Costa i suradnici (1995.), također pokazuju da su rizična ponašanja i problemi u ponašanju također prediktori za pojavu maloljetničke trudnoće, a da maloljetnička trudnoća jednako tako, u budućnosti može utjecati na njihovu pojavu, odnosno da su u međuovisnosti. Tako jedno od istraživanja dolazi do zaključka da su maloljetne trudnice u većem riziku od pojave poremećaja u ponašanju u adolescenciji (Hockaday i sur, 2000.). Drugo istraživanje također navodi da se rano asocijalno ponašanje može povezati s pojavom maloljetničke trudnoće. Ono polazi od teze da uključenost u jedan vid problema u ponašanju (uživanje alkohola i droga, kršenje zakona i pravila), povećava uključenost

u pojavu drugih problema u ponašanju i samim time i pojavu maloljetničke trudnoće (Costa i sur, 1995.).

Iz svega navedenoga zaista se može zaključiti da postoji snažna povezanost između rizika koji se javljaju u obitelji i okolini maloljetne djevojke (niska razina školovanja roditelja, ne dovoljna sredstva za život, socijalno ne poželjna ponašanja i pojava poremećaja u ponašanju) s povećanom mogućnosti maloljetne trudnoće kod maloljetnica. Što se djelomično potvrđuje i ovim istraživanjem. Od 11 maloljetnih trudnica koje su bile na smještaju, njih čak 3 su smještene iz odgojnih ustanova, dok je jedan smještena iz dječjeg doma, a prije toga je boravila u odgojnoj ustanovi.

S druge strane, osim čimbenika koji povećavaju rizik od maloljetničkih trudnoća, postoje i čimbenici koji na istu mogu djelovati kao zaštitni faktori. Tako su Manlove i suradnici (2008.) u svome istraživanju koje se bavilo utjecajem religioznosti roditelja na seksualne aktivnosti mladih i korištenje kontracepcije došli do spoznaje da maloljetne djevojke koje odrastaju u podržavajućoj okolini sa stabilnom i podržavajućom mrežom prijatelja će rjeđe ulaziti u rizična seksualna ponašanja (Manlove i sur., 2008.). Iz istraživanja je vidljivo da socijalna podrška obitelji i prijatelja, kao i stabilno okruženje za odrastanje smanjuju rizike društveno neprihvatljivih ponašanja, između ostalog i pojavu maloljetničkih trudnoća te da su sigurnosti i podrška zaštitni faktori kod maloljetnih djevojaka. U prilog tome ide i istraživanje Stevensa, Malona i Teti (1999., prema Stanić, 2017.), koje navodi da su više depresivnih simptoma i općenito lošijeg zdravlja bile majke s nedovoljno socijalne podrške. Za uspješno svladavanje maloljetničke trudnoće i smanjenje ekonomskih, socijalnih i zdravstvenih rizika za majku i dijete, ključni elementi su stabilni obiteljski i društveni odnosi (Swan i sur., 2003., prema Stanić, 2017.).

Jednako tako i sudjelovanje oca djeteta maloljetne majke je zaštitni faktor. Nedostatak podrške oca djeteta kod maloljetne trudnice i majke može dovesti do povećanog stresa (Cooper i sur., 2009.). Povećani stres kod maloljetne majke se prikazuje kroz socijalnu izolaciju, narušene odnose s obitelji i partnerom, kao i problemom ostvarivanja zadovoljavajućih uvjeta za život (Liao, 2003, prema Stanić, 2014.)

Iz publikacije „Kada djeca imaju djecu“ (Bojić i sur., 2010.) vidljivo je da se u Republici Hrvatskoj razlikuje koliko su maloljetne trudnice, majke, očevi imali podršku partnera ovisno o instituciji koja dostavlja podatke. Tako najveću podršku

partnera bilježe učenički domovi i srednje škole. Učenički domovi navode da je 42,9% maloljetnih roditelja imalo podršku partnera i okoline gotovo uvijek, a jednak je postotak i za čestu podršku. U srednjim školama 30,1% maloljetnih roditelja je navelo da je imalo podršku partnera i okoline gotovo uvijek, a 51,9% često. Kod Centara za socijalnu skrb, sada Hrvatskog zavoda za socijalni rad, vidljivo da je 22,7% maloljetnih roditelja izjavilo da je podršku imalo gotovo uvijek, 46,7% često, a tek 2,6% nikada. Obiteljski centri navode da je 25% maloljetnih roditelja podršku partnera i okoline imalo gotovo uvijek, 12,5% često, a čak 25% nikada. Iz rezultata se da zaključiti da podrška maloljetnim roditeljima od strane partnera i obitelji u velikom broju ne izostaje te može biti zaštitni čimbenik maloljetnim roditeljima (Bojić i sur. 2010).

Socijalna podrška koju uključuju međuljudska transakcija, emocionalna, kao i opipljivu potporu smatra se iznimno važnom u prilagodbi maloljetnih majki na novonastalu situaciju (de Vito, 2007.). Jednako tako u istraživanju Bojić i suradnika (2010.) dolazi se do zaključka da u velikoj većini maloljetničkih trudnoća, potpora od strane obitelji i partnera ne izostaje. Ipak, u nekim situacijama kada podrška partnera i obitelji izostane ili obitelj nema adekvatnih uvjeta da bi se maloljetna trudnica zbrinula unutar nje, maloljetna trudnica se smještava u dom ili udomiteljsku obitelj (Bojić i sur. 2010). Iz publikacije „Kada djeca imaju djecu“ (Bojić i sur. 2010.) vidljivo je da 89% ispitanih Centara za socijalnu skrb smatra da bi bilo dobro da se maloljetne trudnice ili maloljetne majke s djetetom privremeno smjeste u udomiteljsku obitelj dok su odnosi u primarnoj obitelji narušeni, ali čak njih 93% navodi da se nikada nisu susreli s takvim oblikom smještaja. Iz toga proizlazi da se velika većina maloljetni trudnica i maloljetnih majki u slučaju kada im je neophodan smještaj, smještava u Domove socijalne skrbi, odnosno Centre za pružanje usluga u zajednici u institucionalni oblik skrbi (Bojić i sur., 2010).

Upravo iz tog razloga Centar za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić je napustio „tradicionalni“ institucionalni oblik smještaja za trudnice i/ili roditelja s djetetom do godinu dana života i otvorio za iste organizirano stanovanje uz povremenu podršku. Smisao istoga je osnažiti i osposobiti trudnicu i/ili roditelja s djetetom do godinu dana života (što uključuje i maloljetne trudnice i majke) da nakon proteka vremena smještaja mogu samostalno voditi brigu o svome djetetu. Usluga je

koncipirana tako da korisnice imaju svakodnevnu podršku u vidu par sati, na način da se istima pokazuje i uči ih se osnove zdravstvene brige o njima samima, kao i novorođenčadi kada rode te im se pruža psihosocijalna podrška. Jednako tako da im se zbog blizine Podružnice Centra za pružanje usluga u zajednici Ivana Brlić Mažuranić (ulaz do ulaza) ukoliko je potrebno omogućiti 24-satna podrška (u slučaju zdravstvenih problema, nesnalaženja s novorođenčecom...).

Do sad provedeno kvalitativno istraživanje Schraga i Schmidt-Tieszena (2014.) s korisnicama smještaja za mlade majke beskućnice u Sjedinjenim američkim državama, pokazalo je da mlade majke nemaju dostatno povjerenja u socijalne radnike i druge osobe koje vode njihove slučaje te bi im trebali pomagati. Smatraju da su voditeljima slučaja samo broj i da ne dobivaju podršku i pomoć od njih. Neke od sudionica istraživanja su navele da voditelji slučaja ne znaju njihova imena, da su čule djelatnike kako međusobno dijele njihove životne priče...(Schrag i Schmidt-Tieszen, 2014.). U istraživanju Stanić (2017.) koje se bavi iskustvom i doživljajem podrške maloljetnih majki s djetetom u ustanovama socijalne skrbi na području Republike Hrvatske, također su dobiveni rezultati da maloljetne trudnice i majke odnose s djelatnicima opisuju kroz nadzor i nejasna pravila djelatnika sprem njih, navode da djelatnici bez njihova znanja prenose informacije nadležnim Centrima. Ipak u odnosu na konkretnu pomoć i podršku, navode da ju dobivaju, posebno u odnosu na brigu o djeci, dok se stječe dojam da emocionalna podrška prema samim maloljetnim trudnicama i majkama nedostaje (Stanić, 2017.). Sve to neminovno dovodi do manjka povjerenja i još većeg osjećaja „odbačenosti“ maloljetnih majki jer ni oni koji su ih trebali zaštititi i pomoći im, to ne rade. Samim time, sve to može dovesti do povećanja rizika za maloljetnu majku i dijete, povećanja mogućnosti da ne završe školu, ne zaposle se i da nastave živjeti u lošim socio-ekonomskim prilikama, bez obrazovanja. Tim više ako se uz maloljetne majke veže više socio-ekonomskih neprilika poput ne završetka školovanja, samohranog roditeljstva, manjak prilika za zapošljavanje, što posljedično dovodi i do većeg rizika od siromaštva i primanja socijalne pomoći (Mead i sur., 2008). Na tragu toga je i istraživanje koje je pokazalo da maloljetne majke završe samo osnovno obrazovanje, manji postotak završi neki oblik stručnog osposobljavanja i/ili srednjoškolskog obrazovanja. Istraživanje je dovelo i do spoznaje da postotak

maloljetnih majki se nakon dvije do dvije i pol godine vrati svome obrazovanju (Zeck i sur., 2007.).

Iz svega ovo proizlazi da okolinski utjecaji, vanjski i unutar obitelji imaju veliki utjecaj na formiranje maloljetnih djevojaka i mogućnost pojave maloljetničke trudnoće. Kao pitanje postavlja se što društvo kao takvo može učiniti kako bi se smanjila pojava maloljetničke trudnoće, odnosno kako bi se maloljetnim trudnicama i majkama kada dođe do trudnoće pomoglo da lakše prevladaju rizike koji se pred njima nalaze. To znači da bi maloljetnim trudnicama i majkama u većoj mjeri trebalo osigurati potporu i mogućnost završetka školovanja, kako bi svome djetetu i sebi mogle osigurati stabilniju i bolju budućnost. Također mlade bi se, iako se to redovno provodi više trebalo educirati o zaštiti prilikom odnosa te bi ih se trebalo senzibilizirati na postojanje maloljetničkog roditeljstva i prihvaćanja istoga. Također, kako maloljetnim roditeljima, tako i njihovim obiteljima, trebalo bi pružiti veću podršku i pomoć u novonastaloj situaciji. Upravo su to područja gdje bi socijalni radnici mogli dati veliki doprinos, jer oni su školovani za rad s obiteljima u riziku, što maloljetna trudnoća i roditeljstvo svakako predstavljaju. Stručnim intervencijama i podrškom bi mogli pomoći ne samo konkretnoj obitelji koja se nosi sa situacijom maloljetničke trudnoće, već bi mogli i trebali educirati i senzibilizirati javnost na postojanje iste.

Osim razvijanja usluga za maloljetne trudnice i roditelje, jednako tako bi usporedno trebalo razvijati psihosocijalne usluge koje bi članovima obitelji maloljetnika pružile podršku u novonastaloj situaciji i ojačale njihove roditeljske kompetencije i snage kako bi mogli na što obuhvatniji i bolji način pomagati svojoj djeci u njihovim životima, koji su se trudnoćom i rođenjem djeteta promijenili.

6. ZAKLJUČAK

Maloljetne djevojke, trudnice, koje su bile smještene u Domu u kojemu se provodilo istraživanje većinom dolaze iz primarnih obitelji koje su u riziku i u kojima su i ranije bile provođenje intervencije Zavoda za socijalni rad kroz mjere obiteljsko pravne zaštite u obitelji. Maloljetne trudnice također u 10 do 11 slučajeva koji su se analizirali

dolaze iz nepotpunih obitelji (obitelji obilježene prekidima bračnih zajednica i smrću roditelja). Jednako tako maloljetne trudnice u 5 od 11 slučajeva nisu boravile u svojim primarnim obiteljima, a njih 3 su u Dom smještene nakon što su ostale trudne za vrijeme smještaja u odgojnom domu. Iz toga je vidljivo da poremećaji u ponašanju posljedično mogu dovesti do maloljetničke trudnoće.

Zanimljiv je rezultat da od 8 maloljetnih trudnica, odnosno majki (obzirom su 3 maloljetnice napustile Dom dok su još bile trudne), njih 7 je Dom napustilo sa svojim djetetom, dok smještaj 1 maloljetne majke još traje. Nema se podatak da je i ijedna od 11 maloljetnih djevojaka svoje dijete sukladno Obiteljskom zakonu dala na posvojenje.

Također se može zaključiti da su intervencije koje su djelatnici Doma poduzimali prema maloljetnim trudnicama i majkama polučili pozitivnim rezultatima i da su iste pomogle maloljetnicama u ostvarivanju svojih ciljeva i daljnjem zajedničkom životu sa svojom djecom (pomoć u osiguranju materijalnih prava, ishodovanju poslovne sposobnosti prije punoljetnosti, pomoć u nastavku obrazovanja...).

Jednako tako od 11 slučajeva, u njih samo četiri, očevi maloljetnih trudnica i majki nisu bili uključeni u njihov život za vrijeme trajanja smještaja, njih sedmero je sudjelovalo u životu maloljetne trudnice za vrijeme trajanja smještaja. Od njih sedmero koji su kontaktirali s majkama djece, njih četvero je po otpustu majke i djeteta iz Doma živjelo s njima, dok troje njih živi s majkom i obitelji po majci, a tri majke su samohrane.

Ono što je istraživanje također pokazalo je da su skoro sve maloljetne trudnice (njih 10 od 11) imale kontakte s članovima svoje primarne obitelji, dok je njih sedmero kontaktiralo s očevima djece (tri povremeno, a četiri redovito).

Niti jedno dijete maloljetne trudnice koja je rodila za vrijeme trajanja smještaja (njih sedmero) nije pri porodu imalo nikakvih problema, te su svi porođeni kao zdrava novorođenčad. Jednako tako tijekom trajanja smještaja, djeca su se razvijala u skladu s dobi.

Zaključno, može se reći da su rezultati istraživanja u skladu s prijašnjim istraživanjima u području ove teme, što pokazuje da je rizik od pojave maloljetničke trudnoće prisutan na cijelom svijetu, ne ovisno socijalnim standardima država. U budućnosti bi se trebalo

nastaviti baviti ovome temom, posebno podrškom maloljetnih trudnica i majki, edukacijom maloljetnica u brizi oko djece i otvaranjem novih usluga koje bi maloljetnim majkama mogle pomoći u daljnjem životu. Znači otvaranjem usluga koje bi maloljetnim majkama osiguravale čuvanje i brigu o djeci dok one pohađaju nastavu, gdje bi ih se educiralo i učilo kako brinuti o kućanstvu i djetetu i gdje bi imale kontinuirani psihosocijalnu podršku dok same ne ojačaju, a sve kako bi se spriječilo razdavanje maloljetne majke i djeteta i smanjila mogućnost nastavka takvog uzorka ponašanja i kod djeteta maloljetnice u budućnosti. Znači, trebalo bi ojačati međuresornu suradnju zdravstvene skrbi, obrazovanja i socijalne skrbi kako bi se maloljetnim majkama mogla pružiti cjelovita pomoć i podrška. Jednako tako trebaju se razviti i usluge koje će isto to činiti i za maloljetne očeve, jer dok majke donekle i dobivaju pomoć i prepoznaju se u društvu, maloljetni očevo su još jako nevidljivi društvu, kao i njihove potrebe i odgovornosti. Svakako potrebno je raditi, kako je u ranije istaknuto i s obiteljima maloljetnih roditelja, na suočavanja sa situacijom maloljetne trudnoće/poroda, nošenja s tom situacijom, njihovoj ulozi u skrbi za vlastito dijete (danas trudnicu ili roditelja) te unuku/a itd.

Nastavno na sve to, trebalo bi pojam maloljetničke trudnoće i roditeljstva ojačati i kroz zakonske okvire, jer za sada oni se spominju u dijelovima u različitim zakona različitih područja (obiteljski zakon, zakon o socijalnoj skrbi..), a nigdje se ne obrađuje cjelovito. Ni jedan od tih zakona u potpunosti ne pokriva sve aspekte maloljetničke trudnoće i roditeljstva, te bi bilo nužno sve te aspekte objediniti u jednom od zakona koji se bave tim područjem (obiteljski zakon ili zakon o socijalnoj skrbi), a sve u cilju lakšeg pružanja informacija o pravima i obvezama maloljetnih trudnica i roditelja.

LITERATURA

1. Bojić, I., Orešković Vrbanec, S. i Stanić, S. (2010.). *Analiza stanja i preporuke za postupanje u slučajevima maloljetničkih trudnoća i roditeljstva. Kada djeca imaju djecu*. New York: UNICEF.

2. Borkowski, J. G., Whitman, T. L. i Farris, J. R. (2007). Adolescent mothers and their children: Risks, resilience, and development. New York: Psychology Press.
3. Corcoran, J. (1998). Consequences of adolescent pregnancy/parenting: A review of the literature. *Social work in health care*, 27(2), 49-67.
4. Coney, A.C. i D'Onofrio, M.B. (2013.). Some (But Not Much) Progress Toward Understanding Teenage Childbearing, A Review of Reserch From the Past Deacad. Posjećeno 19.08.2023. na mrežnim stranicama, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3654402/>.
5. Cooper, C.E., McLanah, S.S., Meadows, S.O. i Brooks-Gunn, J. (2009.). Family structure transition and maternal paretnting stres. *Journal of Marriage and the Family*, 71(3), 558-574.
6. Costa FM, Jessor R, Donovan JE, Fortenberry JD. (1995.). Early initiation of sexual intercourse: The influence of psychosocial unconventionality. *Journal of Research on Adolescence*, 5(1) 93-93-121.
7. Dražanić, A. i sur. (1994.). *Porodništvo: trudnoća u mlade i stare žene*. Zagreb: Školska knjiga.
8. DeVito, J. (2007.). Self-perceptions of parenting among adolescent mothers. *The Journal of Perinatal Education*, 16(1), 16-23.
9. Gehysa Guimarães A., (2017), Fatherhood in Adolescence: A Qualitative Study on the Experience of Being an Adolescent Father. Posjećeno 15.08.2023. na mrežnim stranicama, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-55601-7_9
10. Haramina, S. (2021). Stopa maloljetničkih trudnoća kao indikator kvalitete spolnog i reproduktivnog zdravlja mladih. *Primaljski vjesnik*, (30), 1-5.
11. Hockaday C, Crase SJ, Shelley MC, Stockdale DF. (2000.). A prospective study of adolescent pregnancy. *Journal of Adolescence*. 23, 423–438.
12. Hughes, T. (2007.). *Tinejdžerske trudnoće: sve što trebate znati o trudnoći u tinejdžerskim godinama*. Zagreb: Slovo
13. Mangeli, M., Rayyani, M., Cheraghi, M. A. i Tirgari, B. (2017). Exploring the challenges of adolescent mothers from their life experiences in the transition

- to motherhood: a qualitative study. *Journal of family & reproductive health*, 11(3), 165-173.
14. Manlove J., Logan C., Moore K.A., Ikramullah E. (2008.). Pathways from family religiosity to adolescent sexual activity and contraceptive use. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*. 40(2):105–117.
  15. Meade C.S., Kernshaw T.S., Ickovics J.R. (2008.). The intergenerational cycle of teenage motherhood: An ecological approach. *Health Psychology*. 27(4):419–429.
  16. Mersky J.P., Reynolds A.J (2007.). Predictors of early childbearing: Evidence from the Chicago longitudinal study. *Children and Youth Services Review*. 29:35–52.
  17. Ministarstvo rada, mirovinskog osiguranja, obitelji i socijalne politike (2020.). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj 2020. godine*. Posjećeno 04.09.2023. na mrežnoj stranici Ministarstvo rada, mirovinskog osiguranja, obitelji i socijalne politike, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>
  18. Ministarstvo rada, mirovinskog osiguranja, obitelji i socijalne politike (2021.). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj 2021. godine*. Posjećeno 04.09.2023. na mrežnoj stranici Ministarstvo rada, mirovinskog osiguranja, obitelji i socijalne politike, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>
  19. Kada djeca imaju djecu, (2016), *Analiza stanja i preporuke za postupanje u slučajevima maloljetničkih trudnoća i roditeljstva*. Posjećena 25.08.2023. na

- mrežnim stranicama, https://www.fli.ba/wp-content/uploads/2016/01/Publikacija_Kada_djeca_imaju_djecu1.pdf
20. Obiteljski zakon, Narodne novine 103/15, 98/19, 47/20, 49/23
  21. Rodin, U., Cerovečki, I. i Jezić, D. (2022.). *Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2021. godine*. Posjećeno 05.09.2023. na mrežnoj stranici Hrvatskoj zavoda za javno zdravstvo. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2022/07/Porodi_2021.pdf
  22. Rzechowska, E. i Dacka, M. (2016). Experiencing and the realization of motherhood by teenage mothers. *Health Psychology Report*, 4(1), 24-40.
  23. Shah, M. K., Gee, R. E. i Theall, K. P. (2014). Partner Support and Impact on Birth Outcomes among Teen Pregnancies in the United States. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 27(1), 14–19.
  24. Shrag, A. i Schmidt-Tieszen, A. (2014.). Social support Networks od Single Young Mothers. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 31(4), 315-327.
  25. Stanić, S. (2017.). *Iskustva i doživljaj podrške maloljetnih majki s djetetom u ustanovama socijalne skrbi*. Završni specijalistički rad. Zagreb: Pravni fakultet: Studijski centar socijalnog rada.
  26. Svjetska zdravstvena organizacija (2020.). Adolescent pregnancy. Posjećeno 30.08.2023. na mrežnoj stranici Svjetske zdravstvene organizacije. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>
  27. Udruga roditelja Korak po korak (2020.). Izvještaj o provedbi programa Mama je mama u 2019. godini. Posjećeno 01.09.2023. na mrežnoj stranici Udruge roditelja Korak po korak, <https://urkpk.org/programi/mama-je-mama/opcenito-o-programu/izvjestaji-o-provedbi/>
  28. UNICEF (2014.). *Ending child marriage: Progress and prospect*. New York: UNICEF
  29. Zeck, W., Bjelic-Radisic, V., Haas, J. i Greimel, E. (2007.). Impact of adolescent pregnancy on the futur life od young mothers in terms od social, familial and educational changes. *Journal od Adolescent health*. 41(4), 380-388.
  30. Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne novine 18/22, 46/22, 119/22, 71/23

31. Zakon o ustanovama, Narodne novine 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19, 151/22

Prilog 1.

Istraživačka pitanja za diplomski rad (maloljetnička trudnoća)

1. Dob korisnice u trenutku smještaja?
2. Godina smještaja?
3. Obrazovni status korisnice u trenutku smještaja? Da li je bila uključena u neki oblik nastavka školovanja?
4. Broj trudnoće?
5. Da li korisnica pripada manjinskih skupinama?
6. Oblik smještaja korisnice prije smještaja na materinjski odjel (u obitelji, udomiteljstvu, drugoj ustanovi – navesti tip ustanove...)?
7. Informacije o primarnoj obitelji (ekonomski status, izricane mjere obiteljsko-pravne zaštite, u tretmanu nadležnog HZSR, izdvajanja iz obitelji).
8. Status djeteta (neurorizično, s TUR-om...)
9. Da li je korisnica samohrana majka ili ima partnera?
10. Da li dijete majke ima priznato očinstvo?
11. Dob oca djeteta, ukoliko je očinstvo priznato ?
12. Kontakti korisnice s primarnom obitelji dok je na smještaju.- s kime iz obitelji, način ostvarivanja kontakta (telefonom, uživo, odlazi li u obitelj tijekom smještaja...)
13. Intervencije sustava tijekom boravka majke na smještaju?
14. Kontakti korisnice s ocem djeteta dok je na smještaju.

15. Otpust korisnice (s djetetom, bez djeteta).
16. Dob korisnice pri otpustu?
17. Bjegovi korisnice s ili bez djeteta iz Ustanove dok je na smještaju.
18. Informacije o korisnici i djetetu nakon smještaja (da li su zajedno, s ocem djeteta, u primarnoj obitelji...).
19. Da li je majka dala pristanak na posvojenju sukladno članku Obiteljskog zakona?